

Noor Asharaf

Assistant Professor (Guest Faculty)

Dept. of Persian, MMHAPU, PATNA

Email: ashrafjnu@gmail.com

E-Content

Sem-1, Paper code: 103

Persian (M A)

Topic: Mohammad- Taqi Bahar

محمدتقی بهار (1265-1330 ش)، ملقب به ملک الشعراء، و متخلص به بهار، شاعر، ادیب، نویسنده، روزنامه‌نگار و سیاستمدار معاصر ایرانی بود. محمدتقی بهار پنجشنبه ۱۲ ربیع‌الاول ۱۳۰۴ هجری قمری، برابر با ۱۸ آذر ۱۲۶۵ هجری خورشیدی در مشهد زاده شد. یحیی آریبا تا نیمه، جلد دوم، صفحه ۱۲۳ در مورد ملک‌الشعرا بهار نوشته‌است: «میرزا محمدتقی متخلص به بهار روز پنجشنبه ۱۲ ربیع‌الاول از سال ۱۳۰۴ هق در شهر مشهد به دنیا آمد. بهار ادبیات فارسی را نخست نزد پدرش آموخت و از هفت سالگی آغاز به سرودن شعر کرد. بهار از چهارده سالگی به اتفاق پدرش در مجامع آزادی خواهان حاضر شد و به واسطه انس و الفتی که با افکار جدید پیدا کرده بود به مشروطه و آزادی دل بست. دو سال پس از مرگ پدر در سال ۱۳۲۴ هق که مشروطیت در کشور ایران مستقر شد، بهار بیست ساله در جمع مشروطه خواهان خراسان درآمد.»

پدرش میرزا محمدکاظم صبوری، ملک‌الشعرا آستان قدس رضوی در زمان ناصرالدین شاه بود؛ مقامی که پس از درگذشت پدر، به فرمان مظفرالدین شاه، به بهار رسید. خاندان پدری بهار خود را از نسل میرزا احمد کاشانی (درگذشته ۱۲۲۹)، قصیده سرای سرشناس عهد فتحعلی شاه می‌دانند و به همین جهت پدر بهار تخلص صبوری را برگزید. مادرش از یک خانواده گرجی مسیحیان مهاجر قفقاز، که در دوره عباس میرزا به ایران آمده بودند و مسلمان شده بود؛ مادرش نیز مانند پدر، اهل سواد، شعر و دانش بود.

بهار در چهارسالگی به مکتب رفت و در شش سالگی فارسی و قرآن را به خوبی می‌خواند. از هفت سالگی نزد پدر شاهنامه را آموخت و اولین شعر خود را در همین دوره سرود. اصول ادبیات را نزد پدر فراگرفت و سپس تحصیلات خود را نزد میرزا عبدالجواد ادیب نیشابوری تکمیل کرد.

بهار در بیست سالگی به صف مشروطه‌طلبان خراسان پیوست و به انجمن سعادت خراسان راه یافت. اولین آثار ادبی، سیاسی او در روزنامه خراسان بدون امضا به چاپ می‌رسید که مشهورترین آن‌ها مستزادی خطاب به محمدعلی شاه است. بهار با دیگر شاعران روشنفکر عصر مشروطه به خصوص میرزاده عشقی دوستی و روابط صمیمانه و نزدیکی داشت. آن دو در سال ۱۳۰۳، در دوره نخست‌وزیری رضاخان با همراهی و همکاری هم، مثنوی معروف «جمهوری نامه» را در مخالفت با جمهوری رضاخانی سرودند. بهار در ۱۳۲۸ روزنامه نوبهار را که ناشر افکار حزب دموکرات بود، منتشر کرد و به عضویت کمیته ایالتی این حزب درآمد. این روزنامه پس از چندی به دلیل مخالفت با حضور قوای روسیه در ایران و مخاصمه با سیاست آن دولت، به امر کنسول روس تعطیل شد. او بلافاصله روزنامه تازه‌بهار را تأسیس کرد. این روزنامه در محرم ۱۳۳۰ به امر وثوق‌الدوله، وزیر خارجه، تعطیل و بهار نیز دستگیر و به تهران تبعید شد.

ملک‌الشعرا در همان سال دوره سوم نوبهار را در تهران منتشر کرد و سال بعد انجمن ادبی دانشکده (به عبارت دیگر بعدها با نام احیاء دوم انجمن ادبی ایران) و نیز مجله دانشکده را بنیان گذاشت که به اعتقاد او مکتب تازه‌ای در نظم و نثر پدید آورد. علاوه بر بهار عده‌ای از اهل قلم مانند عباس اقبال آشتیانی، غلامرضا رشید یاسمی، سعید نفیسی و تیمورتاش با این مجله همکاری داشتند. محمدتقی بهار در این دوران به فعالیت علمی و آموزشی روی آورد و در کنار استادانی چون عباس اقبال آشتیانی، بدیع‌الزمان فروزانفر و صادق رضازاده شفق در سال تحصیلی ۱۳۰۷-۱۳۰۸ در دارالمعلمین عالی به تدریس پرداخت. در ۱۳۰۸، به اتهام مخالفت‌های پنهان با رضاشاه، برای چند ماه به زندان افتاد و سپس در سال ۱۳۱۲ برای یک سال به اصفهان تبعید شد. در سال ۱۳۱۳ با وساطت محمدعلی فروغی برای شرکت در جشن‌های هزاره فردوسی به تهران فراخوانده شد.

استاد محمدتقی بهار سرانجام در اول اردیبهشت 1330 شمسی در 64 سالگی به مرض سل درگذشت.